

MØREFORSKING Molde AS

Maritime næringer i M&R:

**”Fortsatt vekst,
men når kommer neste
ordrebølge?”**

NCE Maritime

Ålesund, 15. september 2009

Trusler for klyngen (2008-analysen)

- Markedsusikkerhet
 - Sterk sårbarhet overfor oljeprisutvikling
 - Leteaktiviteten stopper fort ved lavere oljepris
 - Mange små funn som blir lønnsomme kun med høye oljepriser
- Outsourcing ”enkle” fartøy
- Kostnadsmessig konkurranseevne
 - Sårbar for sterk lønnsvekst
 - Sårbarhet for sterk kronekurs
 - Krav til videre produktivitetsvekst

Oppsummering (2008-analysen)

- Fra 2005 til 2008 er omsetningen doblet og nærmer seg 50 mrd kr
- Godt økonomisk resultat samlet for klyngen
- Komparative fortrinn gjennom klyngemekanismen styrkes
- Risikoprising og finanskostnader vil kunne skape problemer i deler av klyngen
- Risikofordelingen i kontraktene blir viktig faglig utfordring
- Kostnadmessig konkurranseevne blir viktigere på lang sikt
- Ordreservene og markedsutsiktene er gode, men stor sårbarhet for fallende oljepriser

MØREFORSKING Molde AS

”Fra ordreboom til ordretørke”

Oddmund Oterhals

Prosjektgruppe

- Arild Hervik, forskningsleder MFM og professor Høgskolen i Molde
- Oddmund Oterhals, forskningsleder MFM
- Bjørn G. Bergem, rådgiver MFM
- Gøran Johannessen, forskningsassistent MFM

Referansegruppe

- Roar Lervik, NCE Maritime
- Egil Holland, Norsk Industri Maritim
- Birger Skår, Norske Skipsverft
- Terje Andersen, ex Farstad og Maritimt Forum

Klyngeanalyser – Teoretiske tilnærminger

Verdikjedeanalyse (Porter o.a.)

Klyngeteori – klyngeegenskaper (Krugman, Marshall)

Hvor sterke er klyngemekanismene?

- Felles arbeidsmarked - kompetanseutvikling - kunnskapsoverføring
- Felles leverandørutvikling med stordriftsfordeler
- Samhandlingsmønstre - klyngerelasjoner
- Innovasjonskraft – innovasjonstrykk
- Attraktivitet (kompetent arbeidskraft og kapital)
- Diversifisering og globalisering
- Kritisk masse – selvforsterkende vekst

Fokusområder for årets analyse

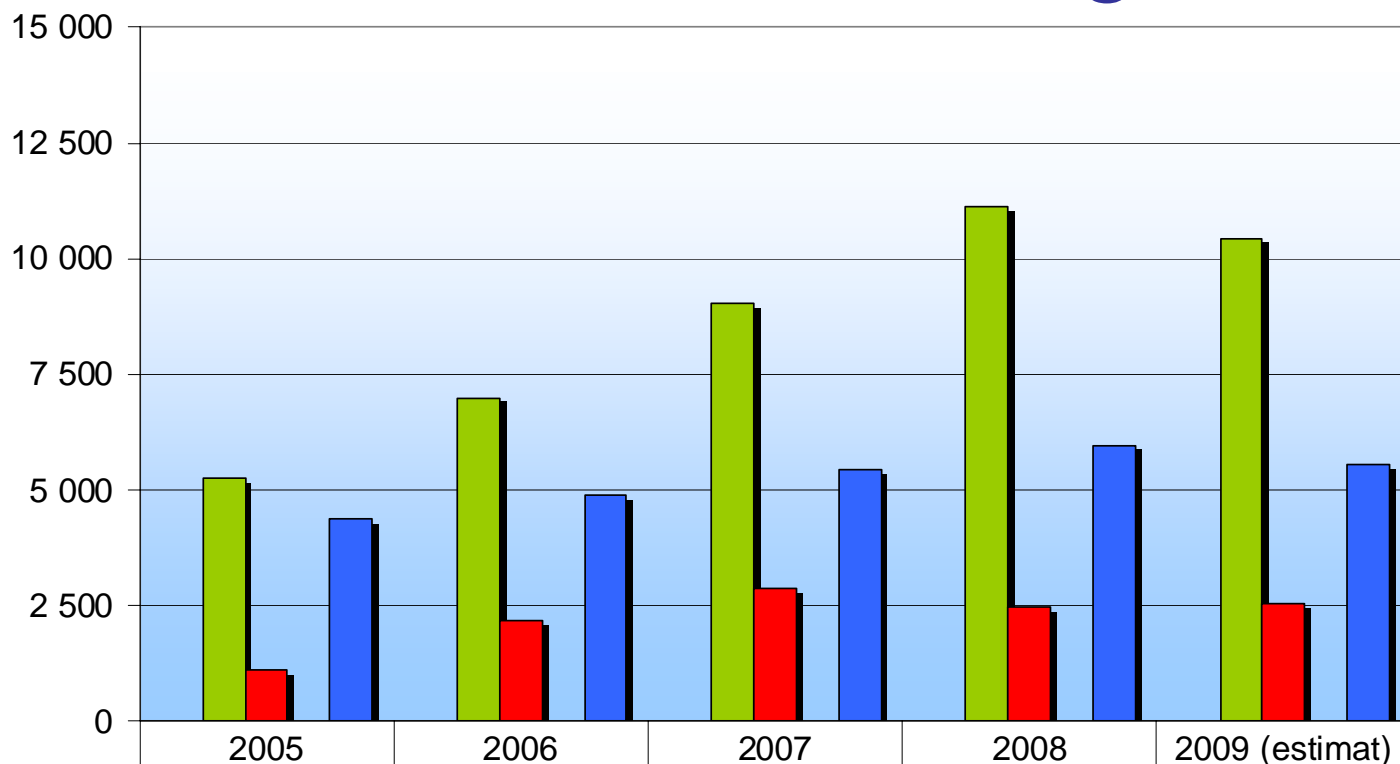
- Utvikling i økonomiske nøkkeltall
- Ordreserver og vurdering av gjennomførbarhet og usikkerhet
- Utvikling av klyngemekanismer og komparative fortrinn
- Sårbarhet for finanskrisen

Bedriftsutvalg og respondenter

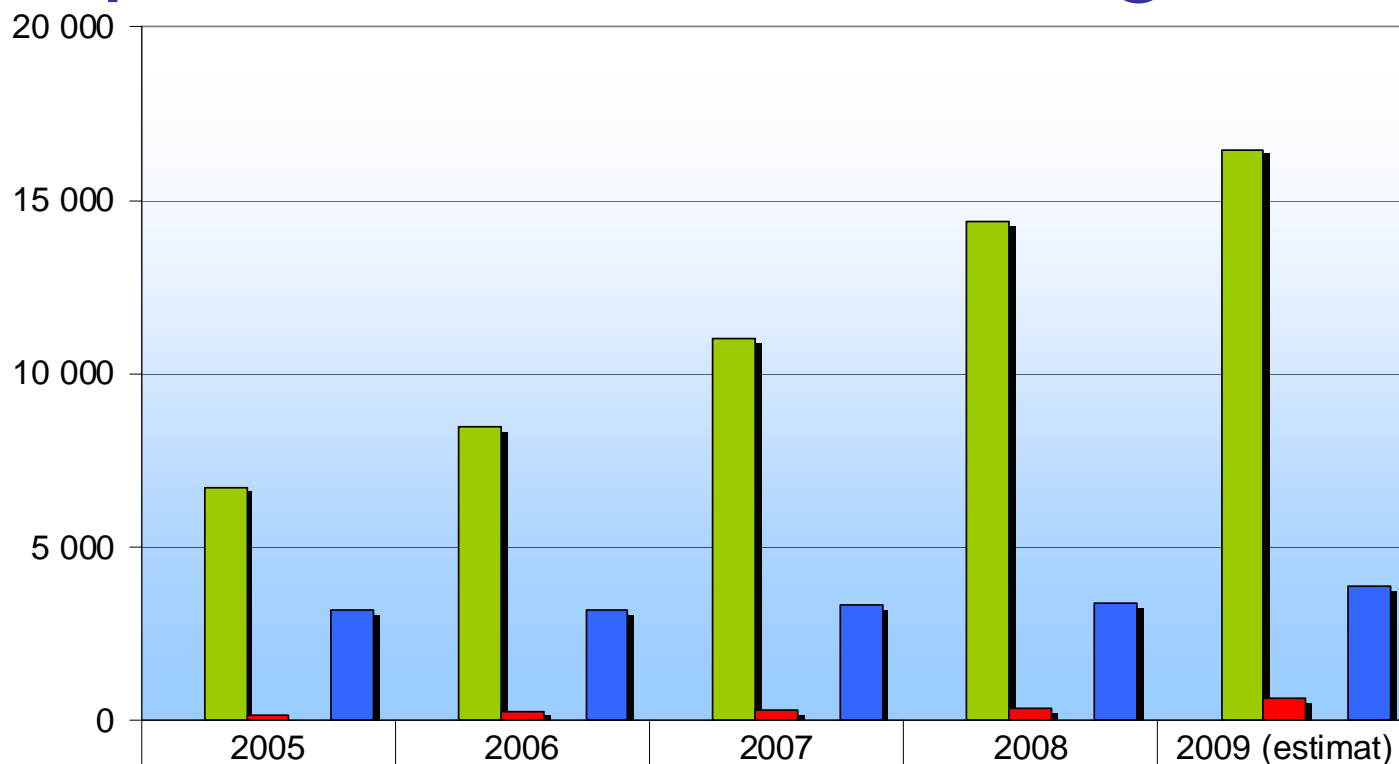
	Utvalg	Respon- denter	Svar- prosent	Respondentenes andel av total omsetning
Rederi	18	10	56 %	63 %
Skipsverft	14	11	79 %	96 %
Skipskonsulenter	15	11	73 %	96 %
Leverandører	159	73	46 %	69 %

Rederier M&R - utvikling

	2005	2006	2007	2008	2009 (estimat)
Antall rederier	17	17	18	18	17
■ Omsetning MNOK	5 243	6 997	9 035	11 110	10 447
■ Resultat før skatt MNOK	1 117	2 181	2 873	2 480	2 525
Resultatgrad	21 %	31 %	32 %	22 %	24 %
■ Årsverk totalt	4 364	4 890	5 429	5 966	5 549

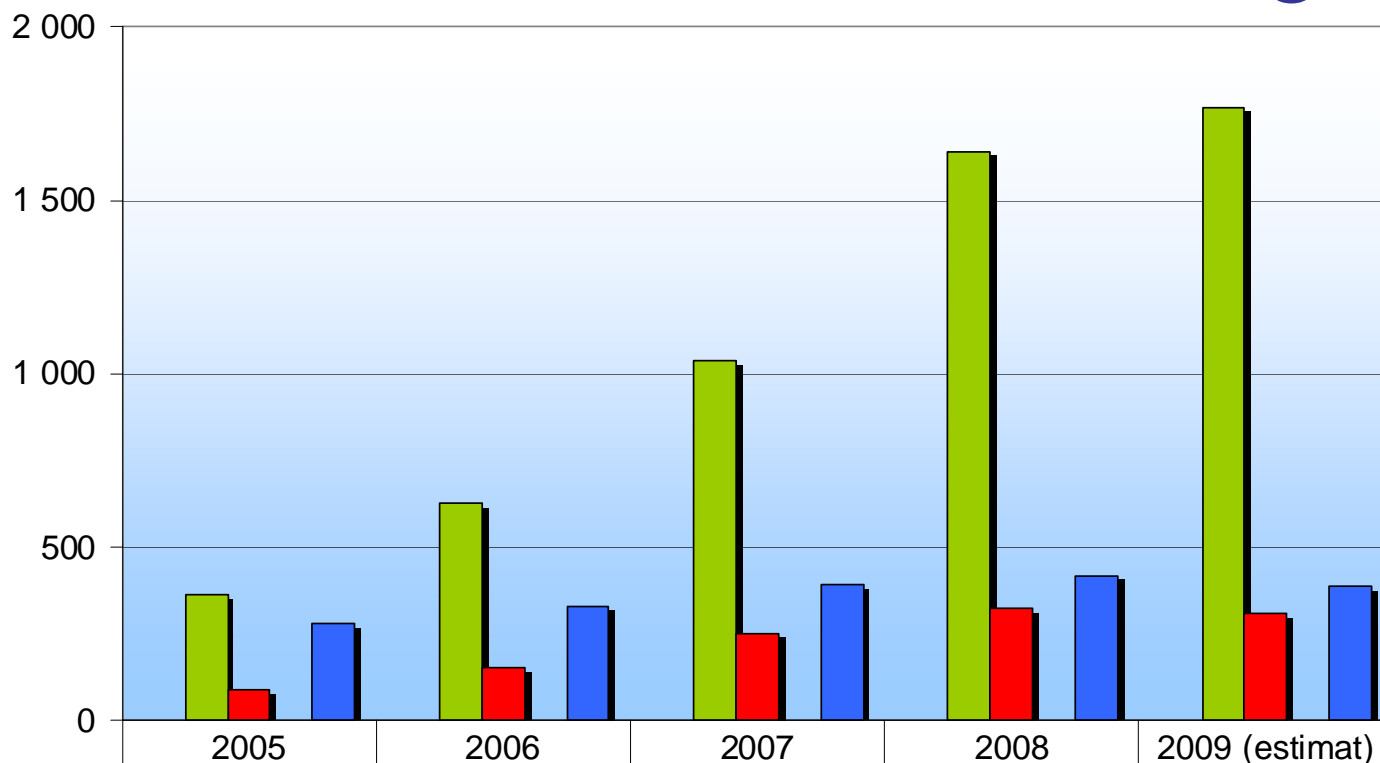
Skipsverft M&R - utvikling

	2005	2006	2007	2008	2009 (estimat)
Antall verft	14	14	14	14	14
■ Omsetning MNOK	6 736	8 480	11 009	14 372	16 454
■ Resultat før skatt MNOK	159	282	308	369	658
Resultatgrad	2,4 %	3,3 %	2,8 %	2,6 %	4,0 %
■ Årsverk totalt	3 206	3 177	3 352	3 373	3 878

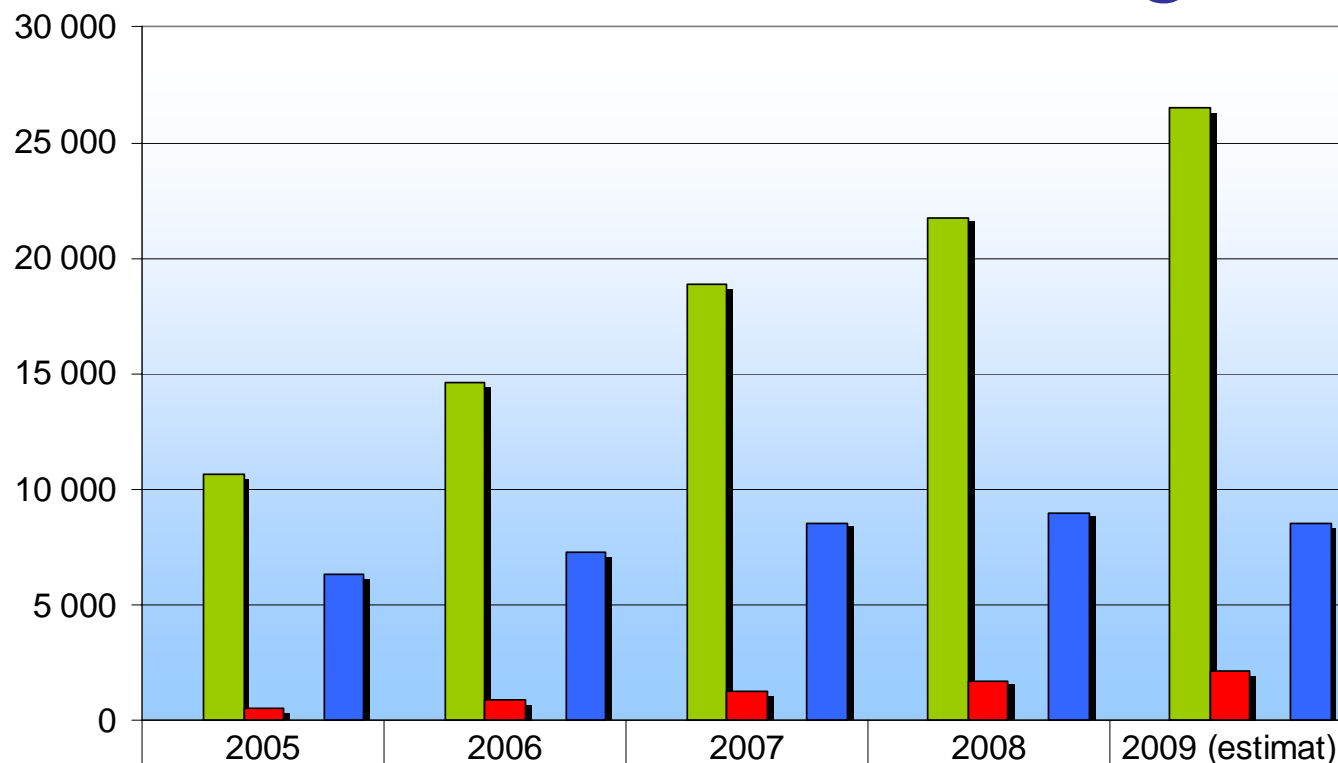

Skipskonsulenter M&R - utvikling

	2005	2006	2007	2008	2009 (estimat)
Antall bedrifter	15	15	15	15	15
Omsetning MNOK	364	626	1 038	1 641	1 769
Resultat før skatt MNOK	89	152	253	325	310
Resultatgrad	24,5 %	24,2 %	24,4 %	19,8 %	17,5 %
Årsverk totalt	281	331	393	419	388

Leverandører M&R - utvikling

	2005	2006	2007	2008	2009 (estimat)
Antall bedrifter	150	158	162	159	156
■ Omsetning (fra M&R) MNOK	10 651	14 626	18 883	21 757	26 464
■ Resultat før skatt MNOK	527	870	1 279	1 731	2 154
Resultatgrad	4,7 %	5,3 %	6,2 %	6,8 %	7,5 %
■ Årsverk totalt	6 300	7 300	8 560	9 000	8 500

Økonomiske nøkkeltall 2008

	Omsetning	Res. før skatt	Resultatgrad	Årsverk totalt	Hvorav innleie
Rederi	11 110	2 480	22,3 %	5 966	
Verft	14 372	369	2,6 %	3 373	1 653
Skipskonsulenter	1 641	325	19,8 %	419	74
Leverandører	21 757	1 731	6,8 %	9 000	1 750
SUM	48 880	4 905	9,3 %	18 758	3 477

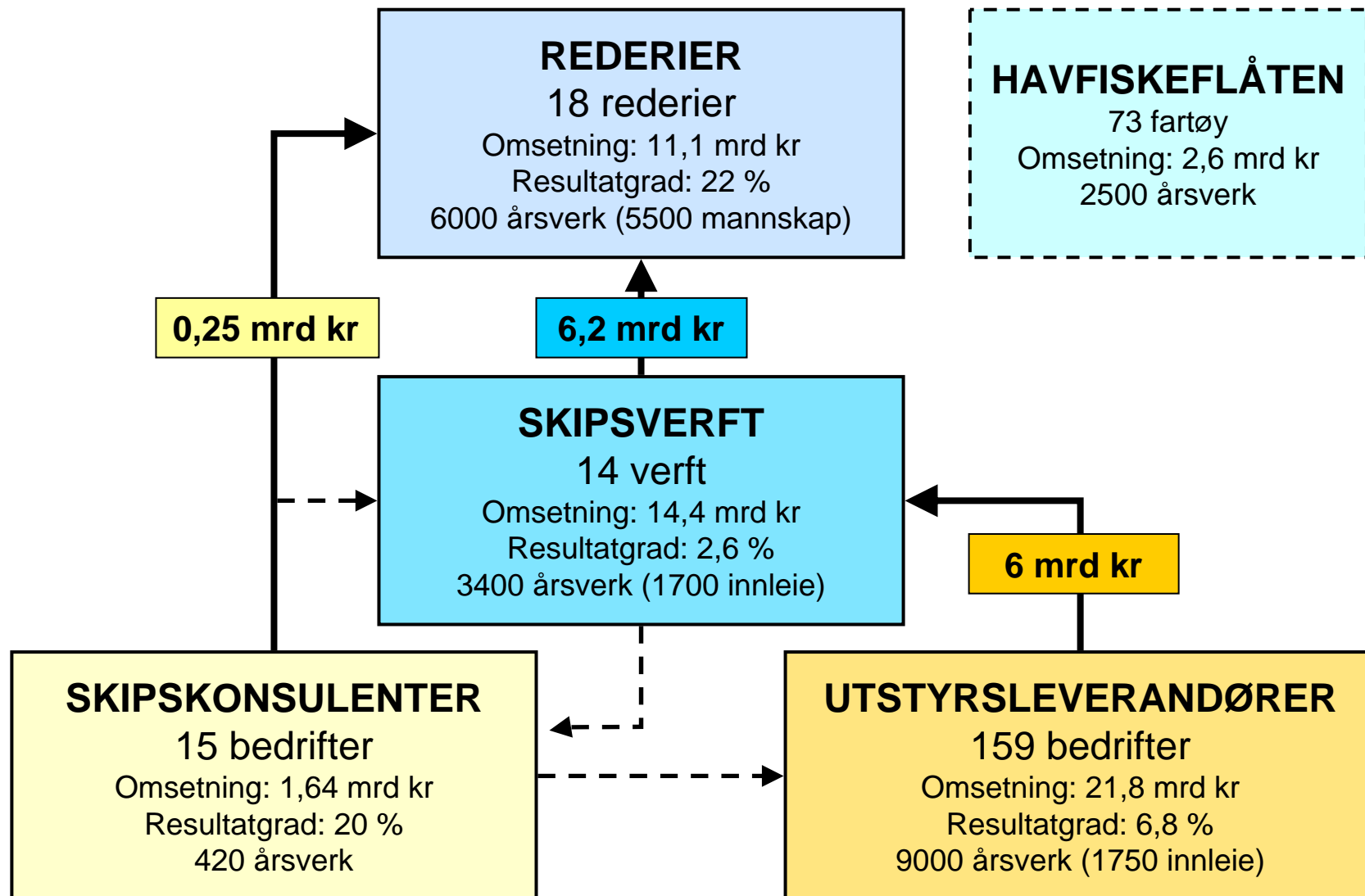

Økonomiske nøkkeltall 2009

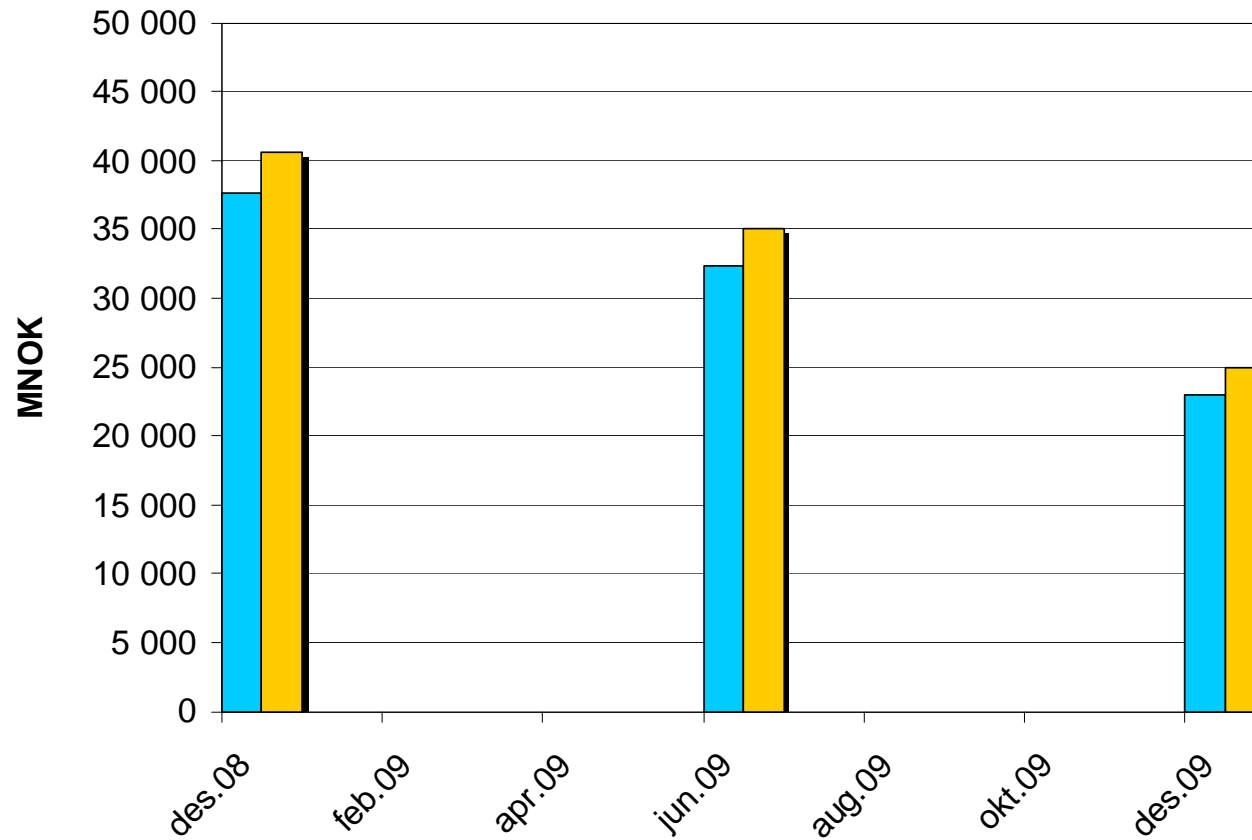
	Omsetning	Res. før Skatt	Resultat-grad	Årsverk totalt	Hvorav innleie
Rederi	10 447	2 525	24,2 %	5 550	
Verft	16 454	658	4,0 %	3 900	1 900
Skipskonsulenter	1 769	310	17,5 %	388	32
Leverandører	26 464	2 154	7,5 %	8 500	1 300
SUM	55 134	5 647	9,8 %	18 338	3 232

Klyngeregnskap M&R 2008

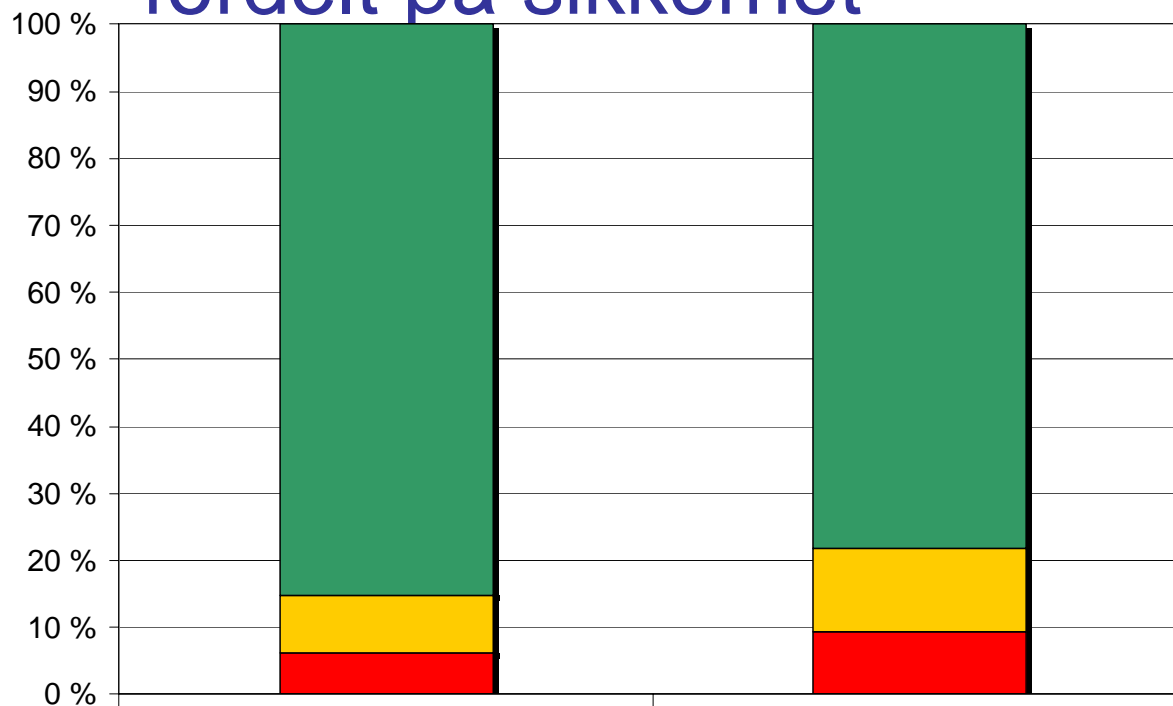

Ordreserver

	31.12.08	30.06.09	31.12.09
■ Skipsverft	37 600	32 400	23 000
■ Leverandører	40 600	35 000	24 900

Andel av ordreservert 2Q 2009 fordelt på sikkerhet

	Skipsverft	Leverandører
Robuste kunder med sikker finansiering	27 600	27 400
Forventes realisert	2 800	4 300
Usikre kontrakter	2 000	3 300

Kjente kanselleringer hos leverandørene utgjør 3,4 mrd kroner (10 % av ordremengde i utvalget)

MØREFORSKING Molde AS

”Effekten av krisen og utsikter fremover”

Arild Hervik

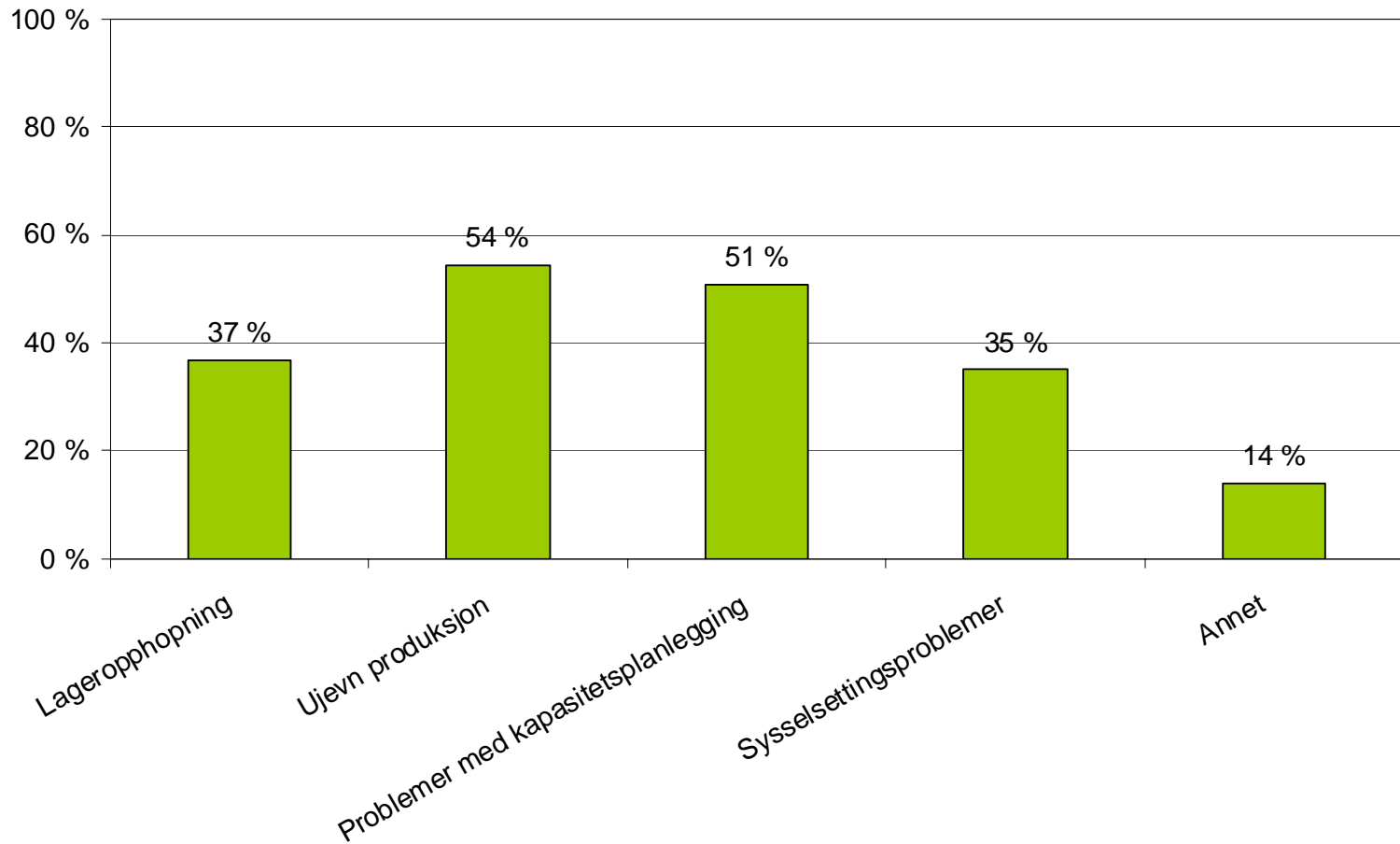
Hovedpunkter

- Hovedproblemet blir tidspunkt for ny ordrebølge
- Driveren blir rederimarkedet i ulike segmenter, spesielt globalt, utvikling i ratene og egenkapital i rederiene
- Dagens oljepris samt forventningene til oljepris fremover bestemmer oljeselskapenes investeringsnivå, og mest sannsynlige scenarie er priser over \$70 fatet frem mot 2011 og stigende til \$100 i 2015
- Nedjustering av investeringsaktivitet i 2009 ble moderat globalt og all-time high på norsk sokkel
- Kapasiteten i offshore service øker med rundt 40 %
- Mest sannsynlig scenarie er ny ordretilgang fra 2011/12
- Dagens ordremasse kan strekkes mot 2011, som gir utsikter til press på finansielle virkemidler

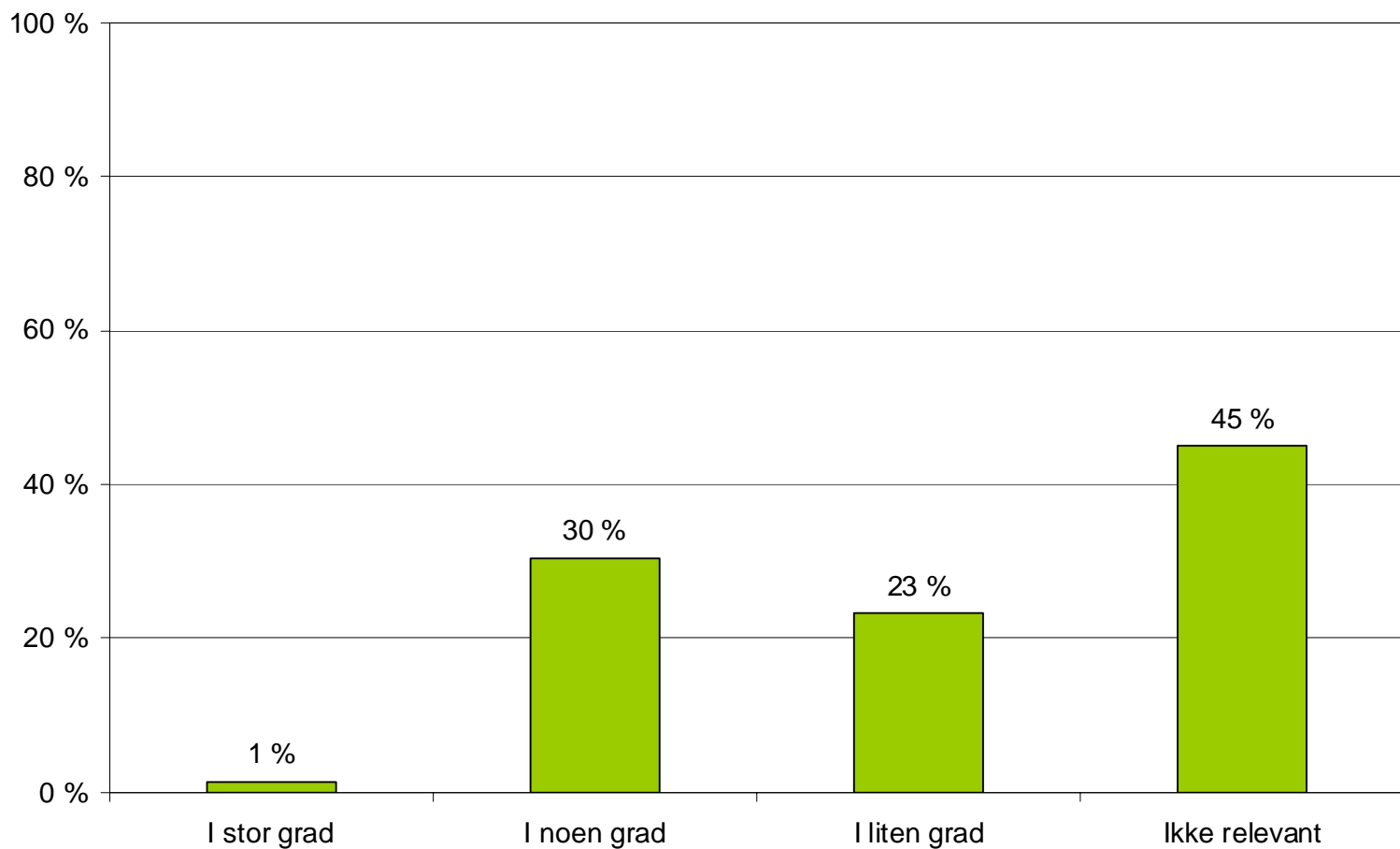
Kontraksstruktur rederier

- Basert på få respondenter (6 offshore rederi)
- 65 % av eksisterende flåte har kontrakter i 1-3 år, 20 % 3 år eller mer og 15 % spot
- For kommende nybygg vil 60 % komme i spot

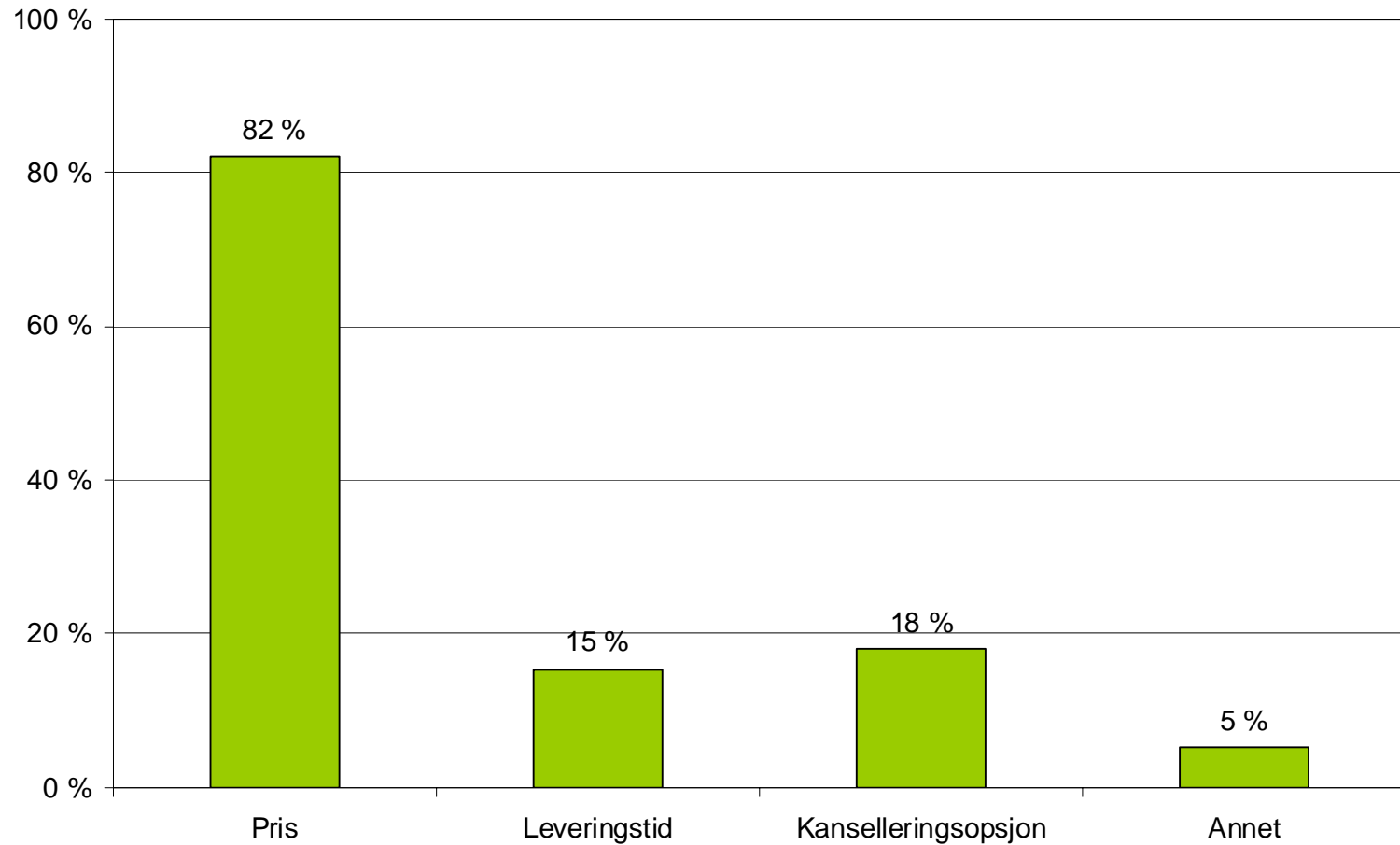
Konsekvenser av endring i ordresituasjon - Leverandører

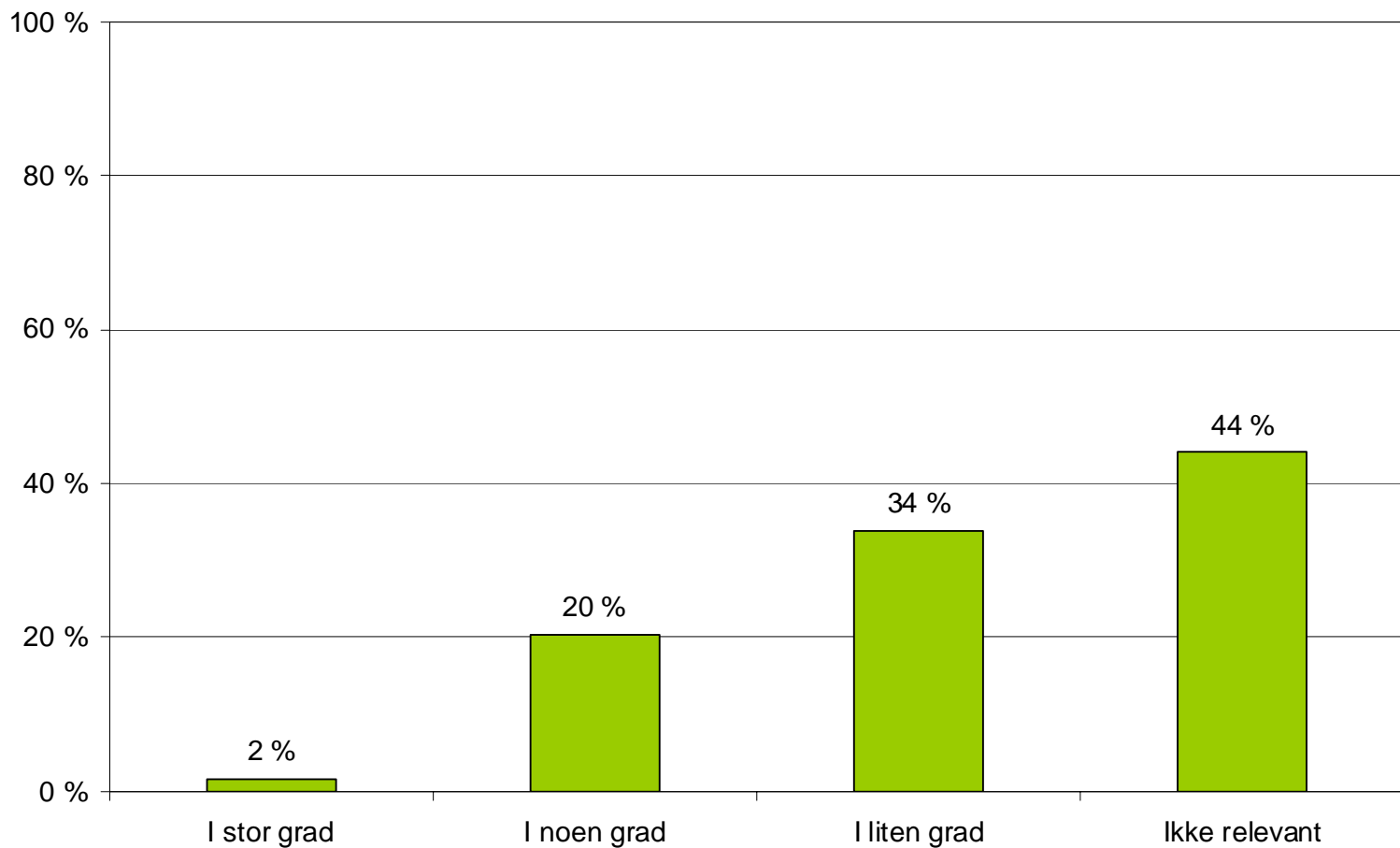
Har kunder stilt krav til reforhandlinger - Leverandører

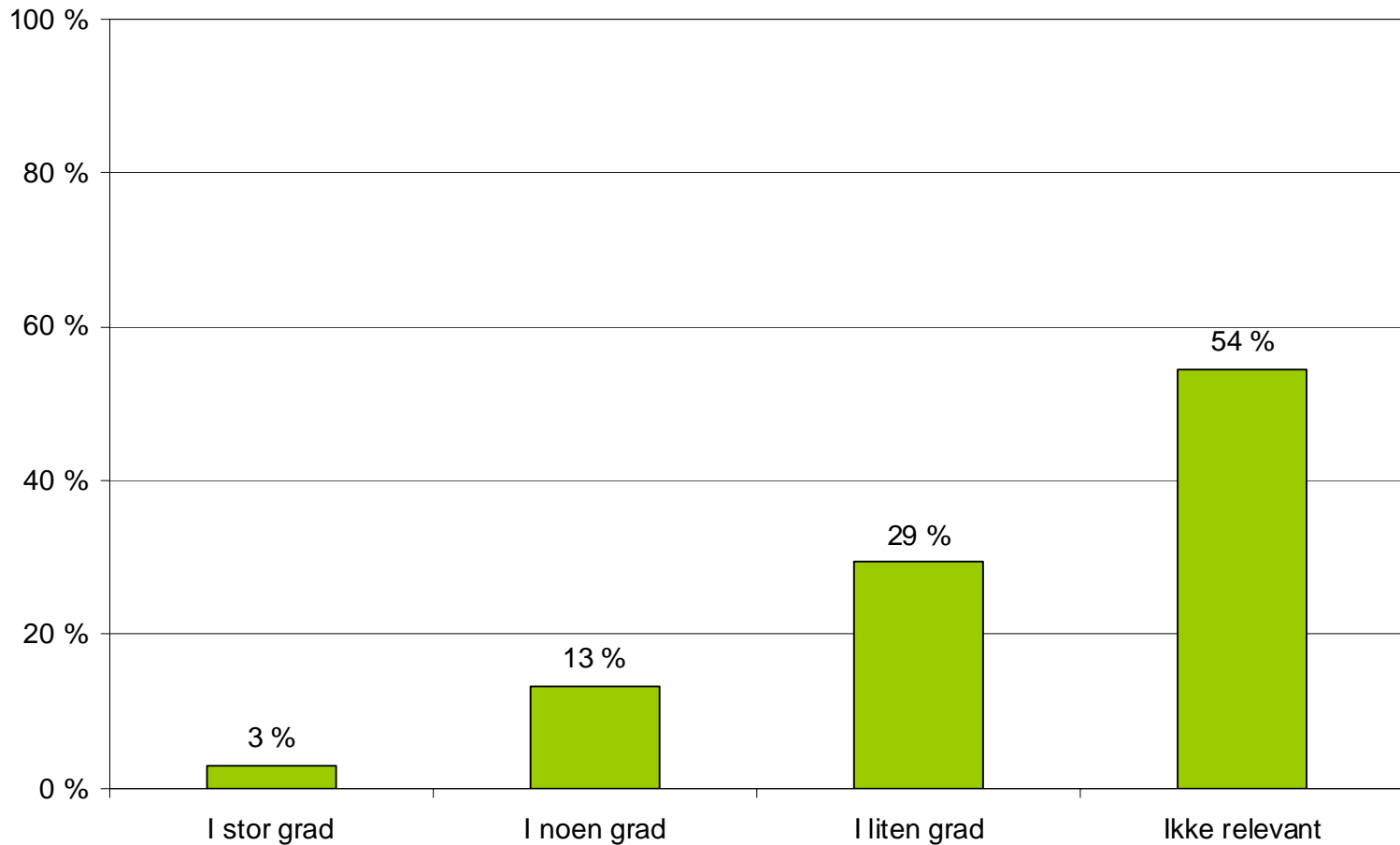
Hovedbegrunnelser - Leverandører

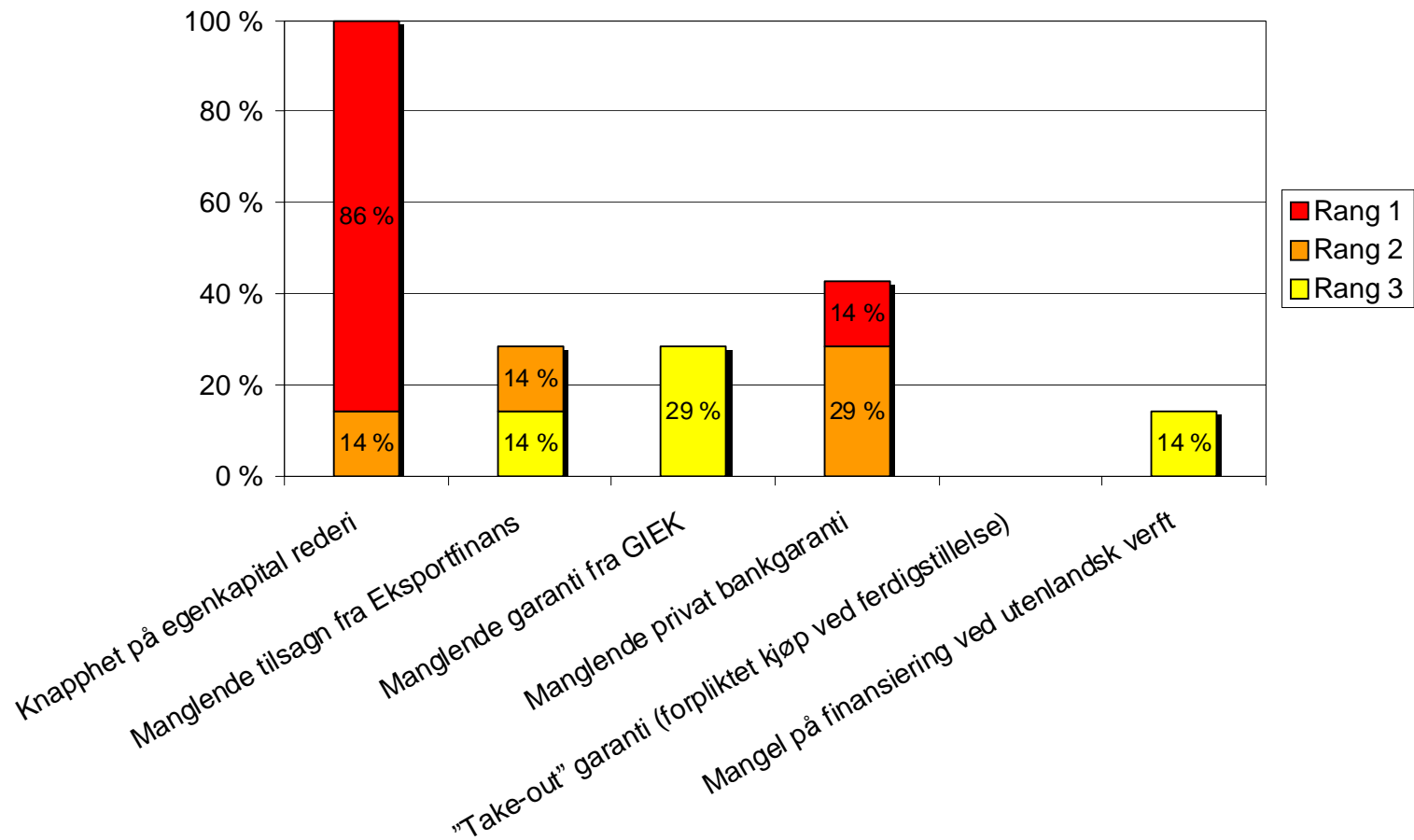
Har reforhandlinger medført prisreduksjoner - Leverandører

Økt outsourcing som følge av finanskrisen - Leverandører

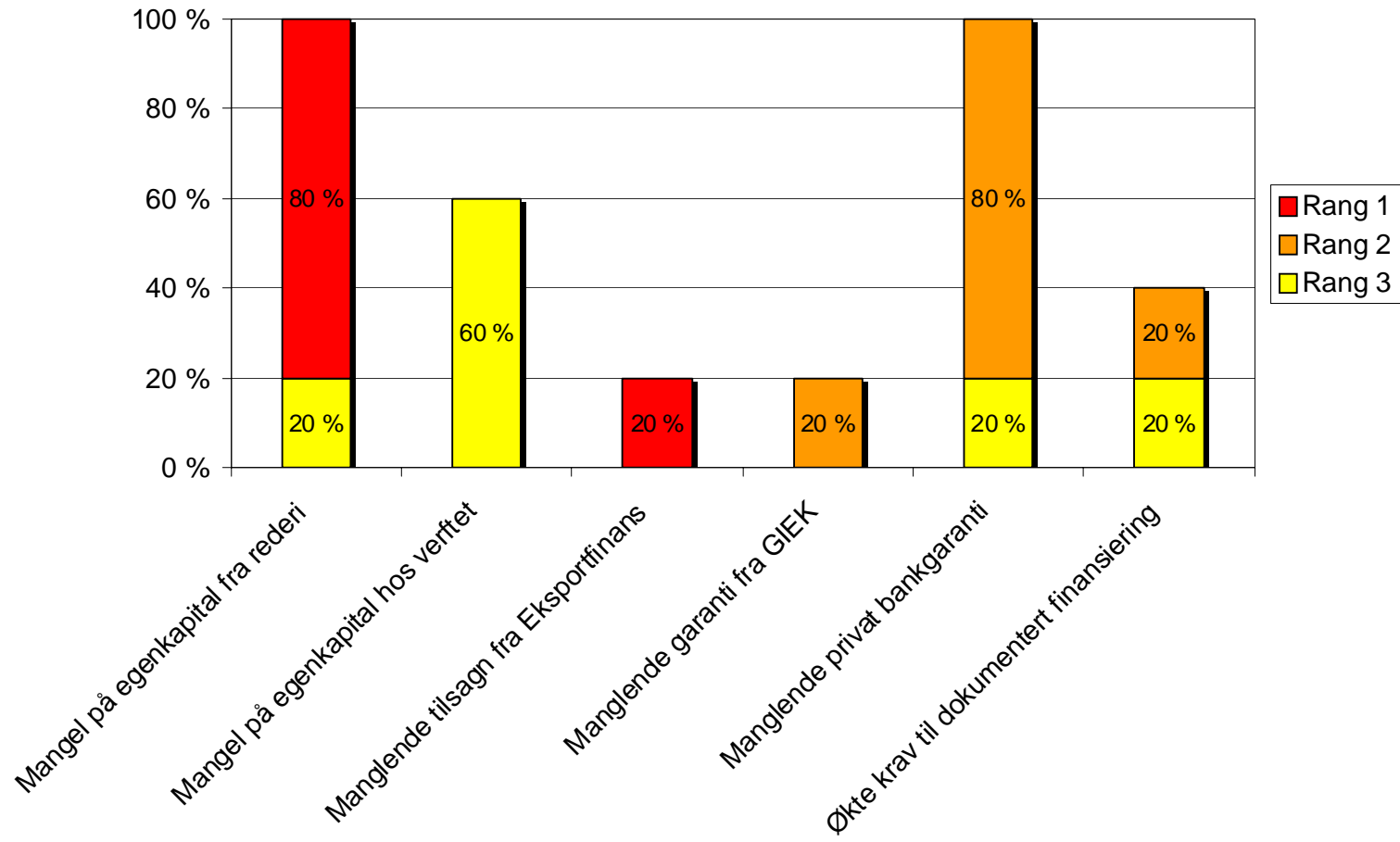

Begrunnelser for finansieringsproblem Rederi

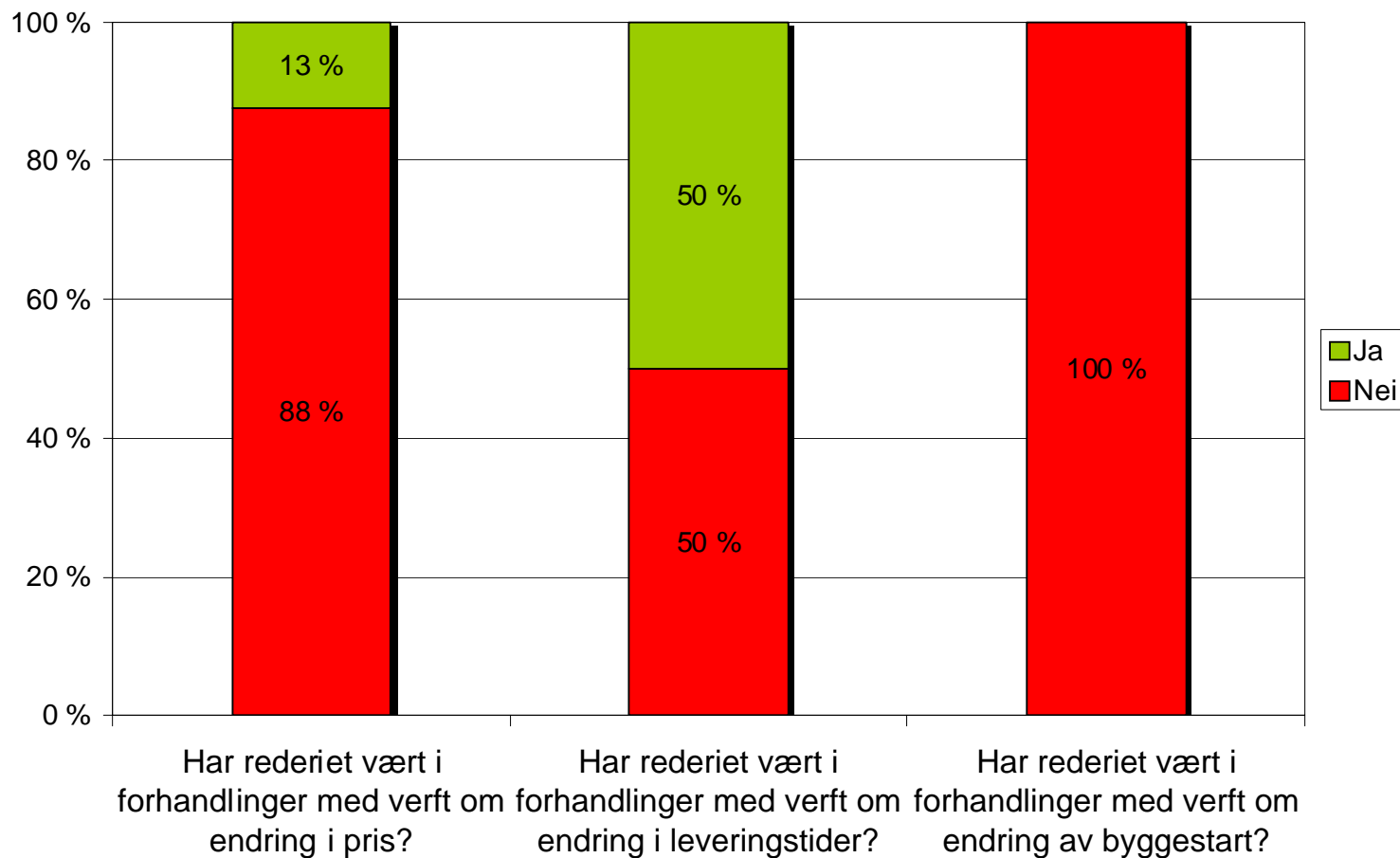

Begrunnelser for finansieringsproblem

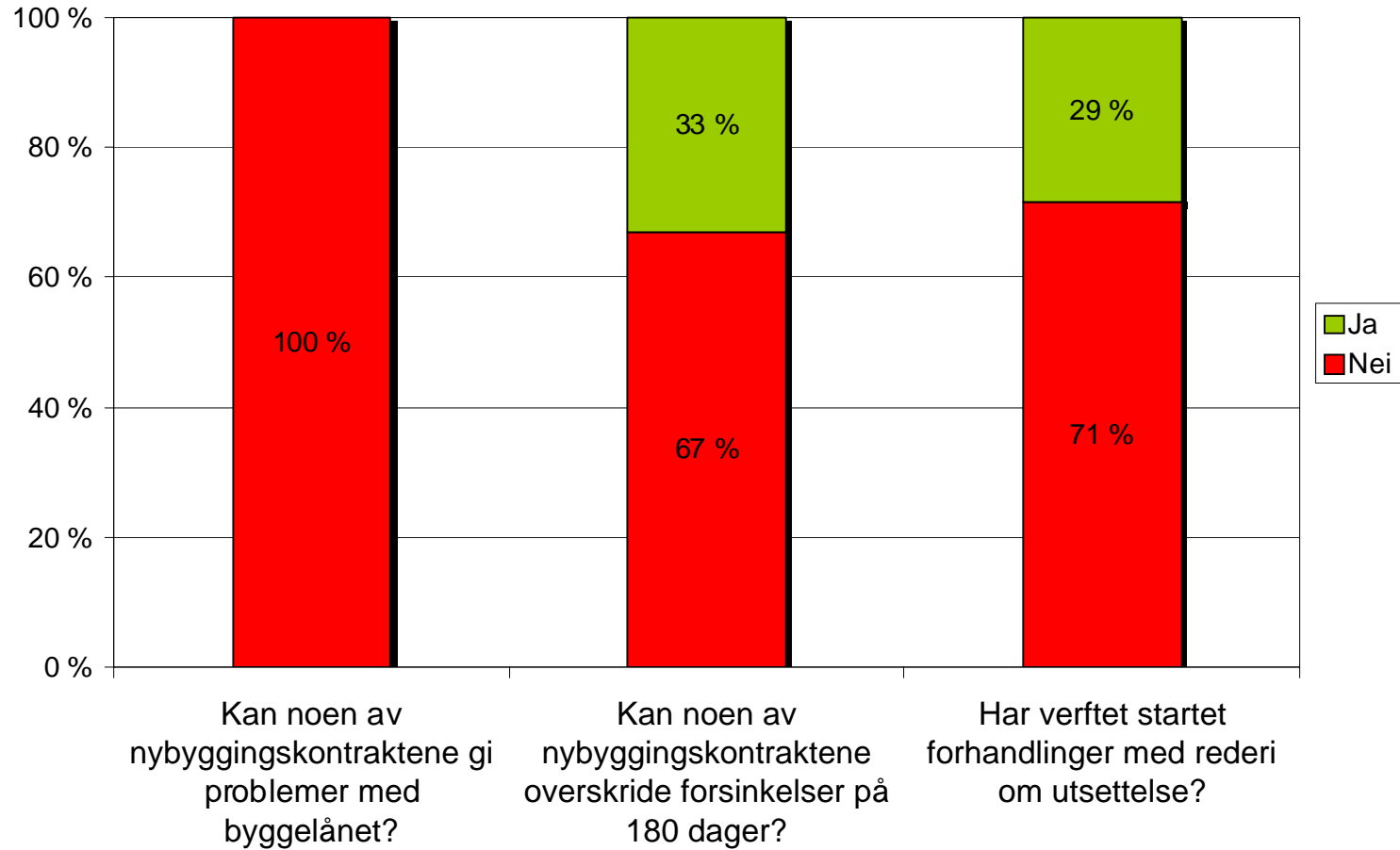
Skipsverft

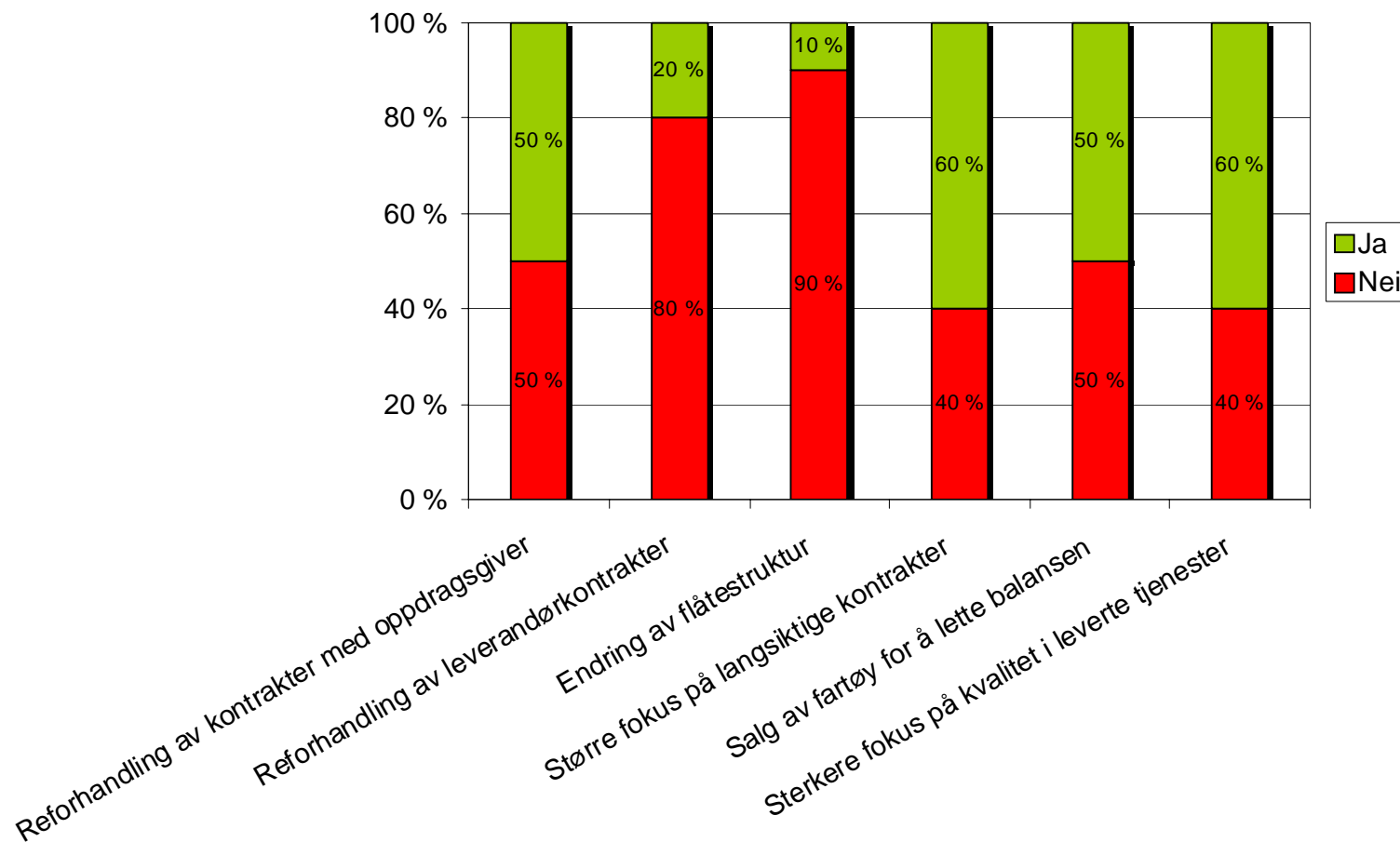
Forhandlinger - Rederi

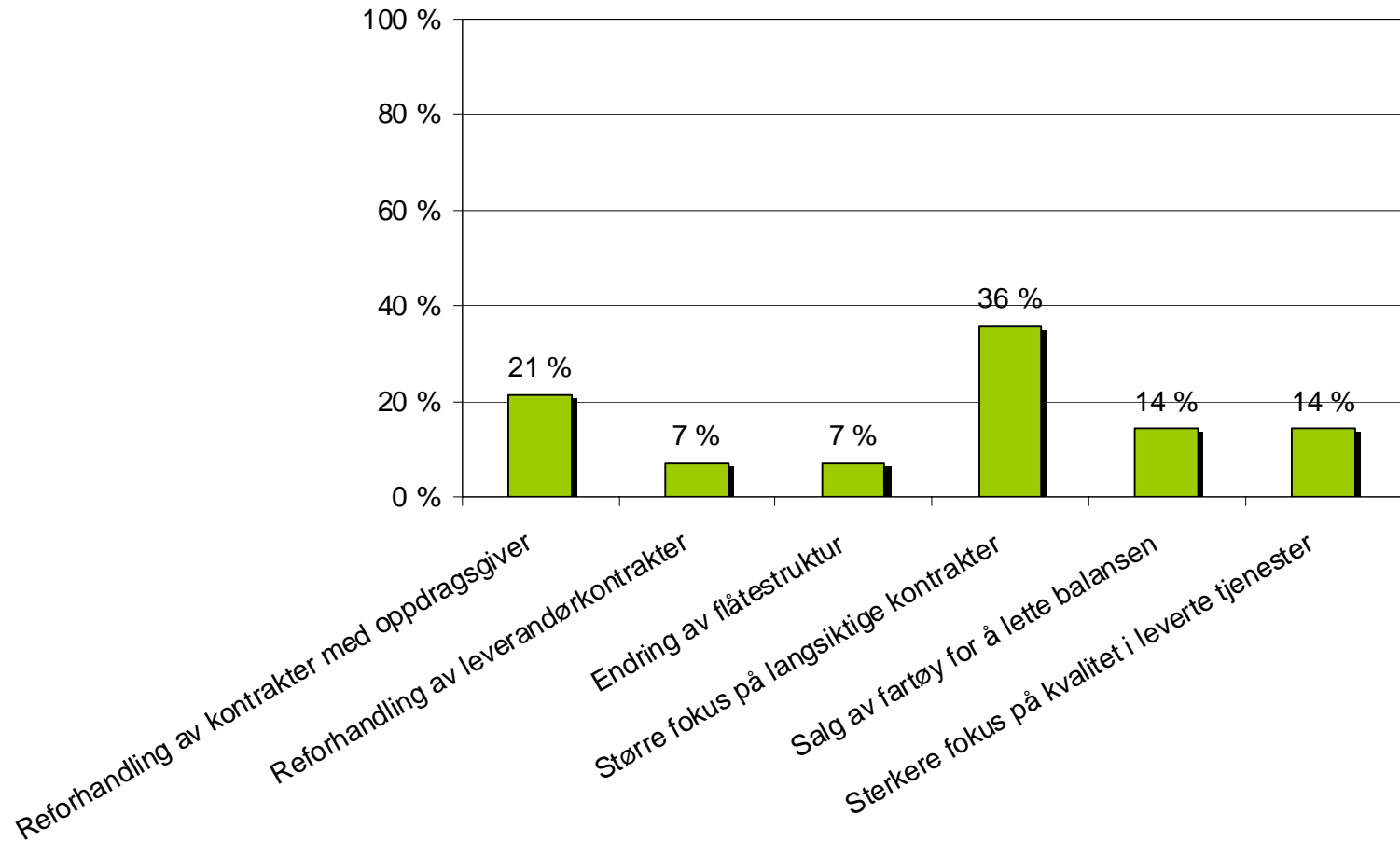
Forhandlinger - Verft

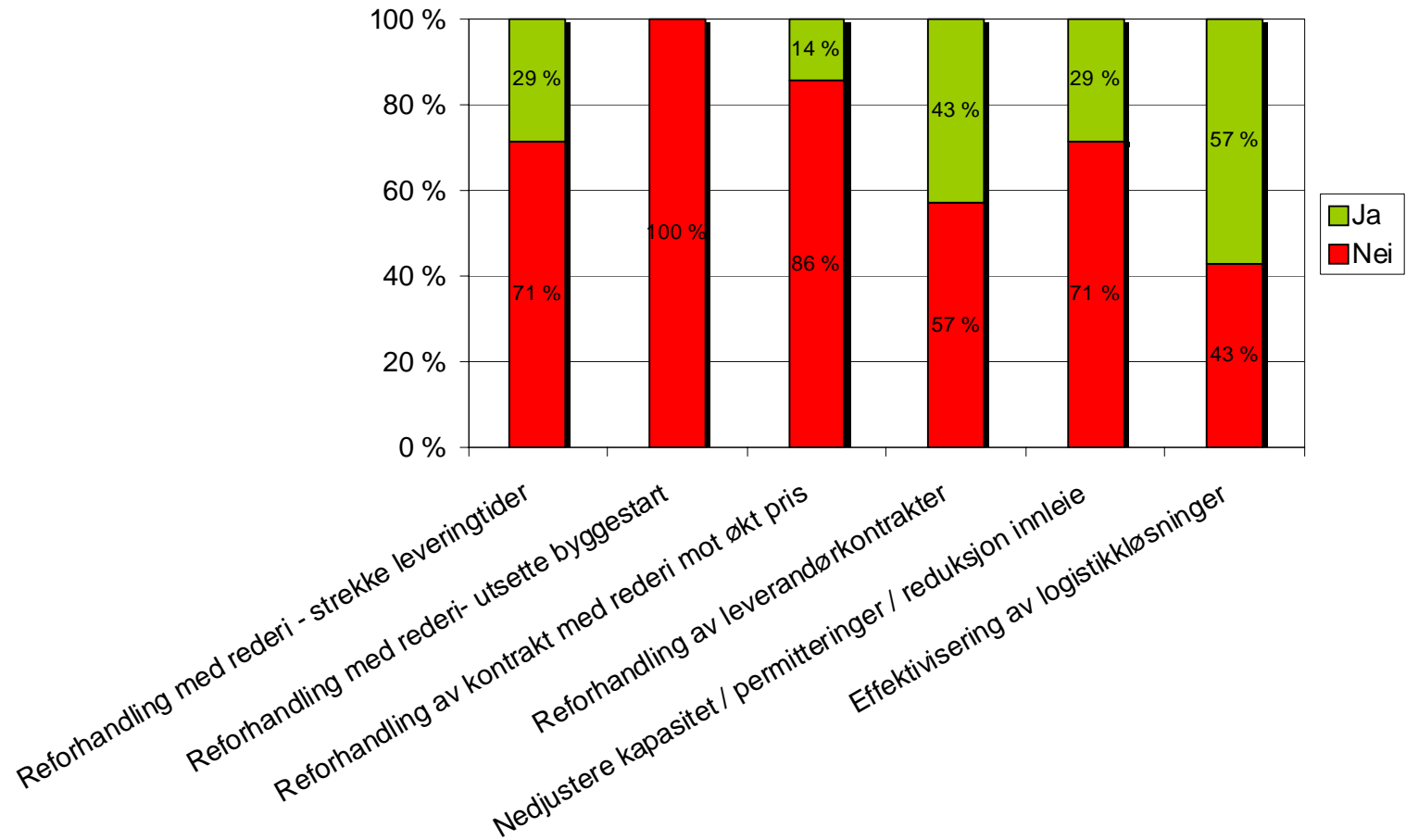
Strategier for overlevelse - Rederi

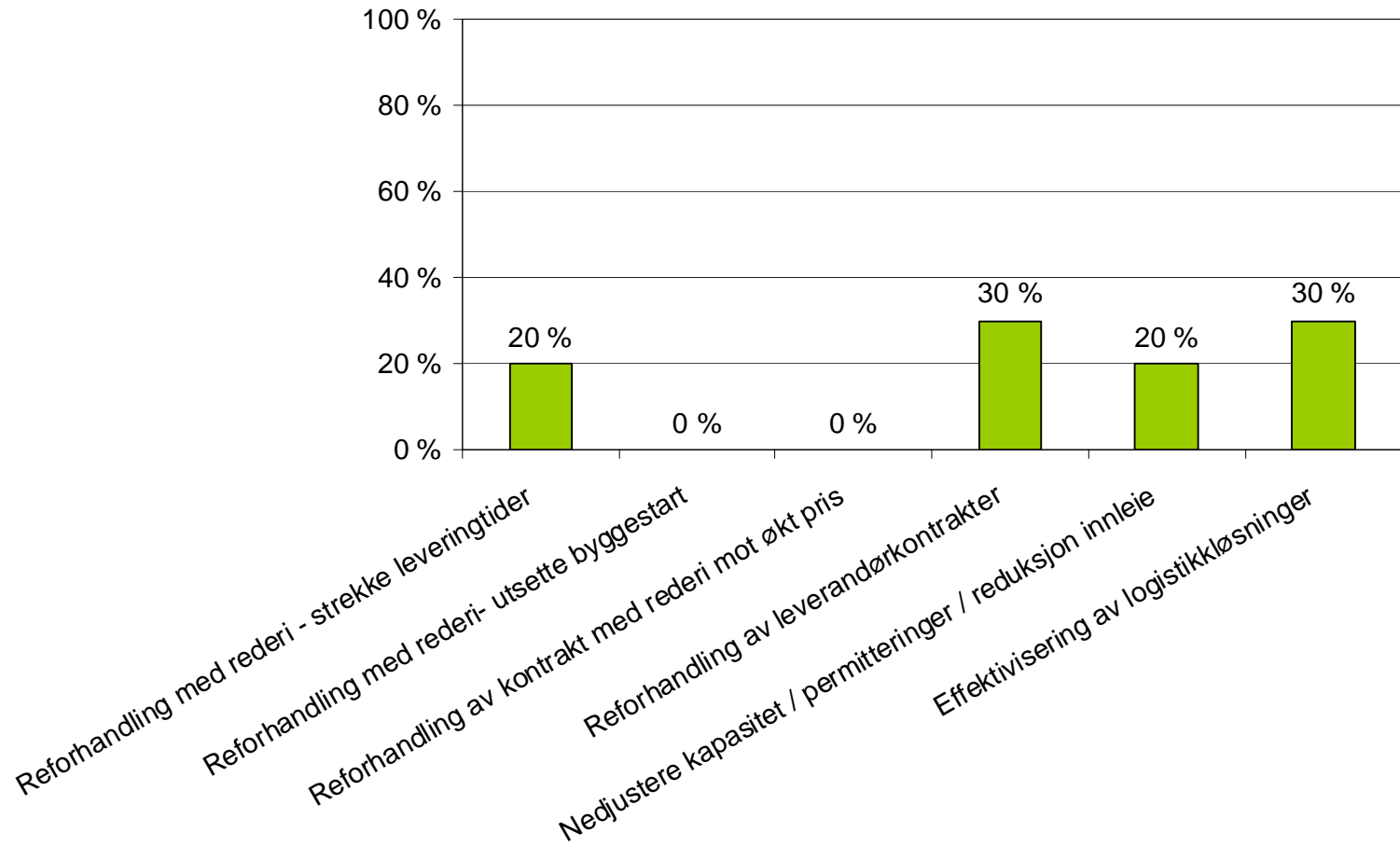
Viktigste strategi for rederi

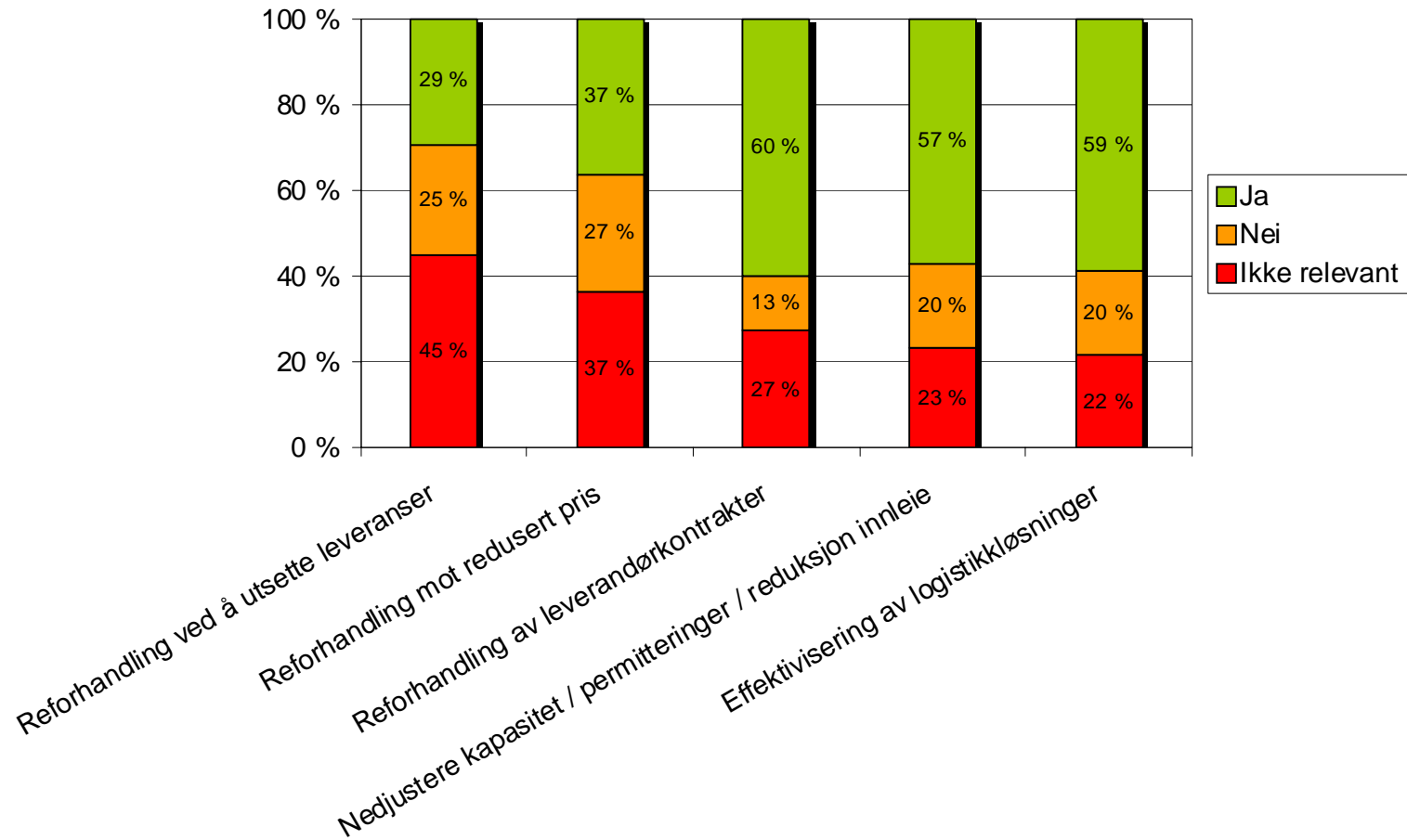
Strategier for overlevelse - Verft

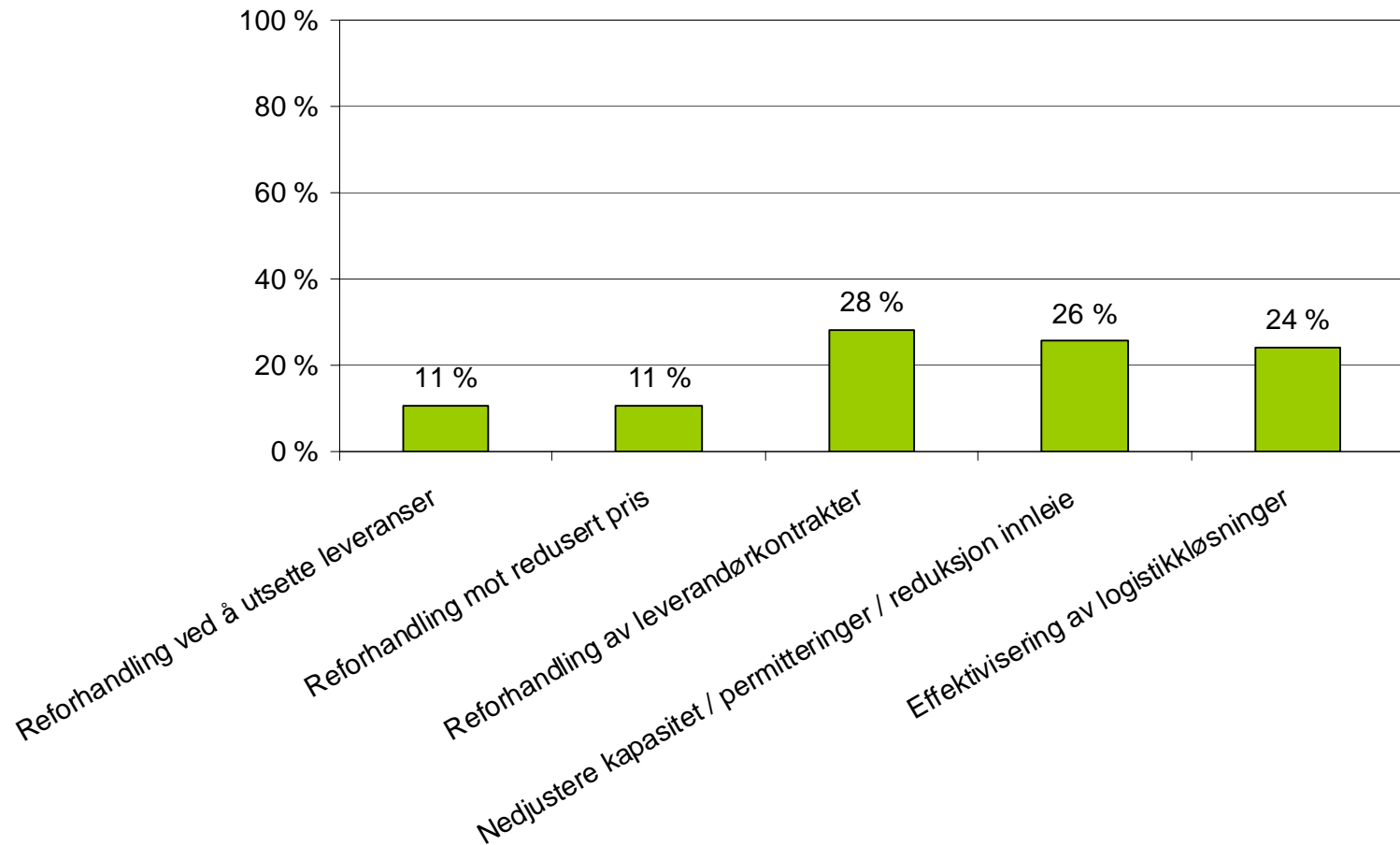
Viktigste strategi for verft

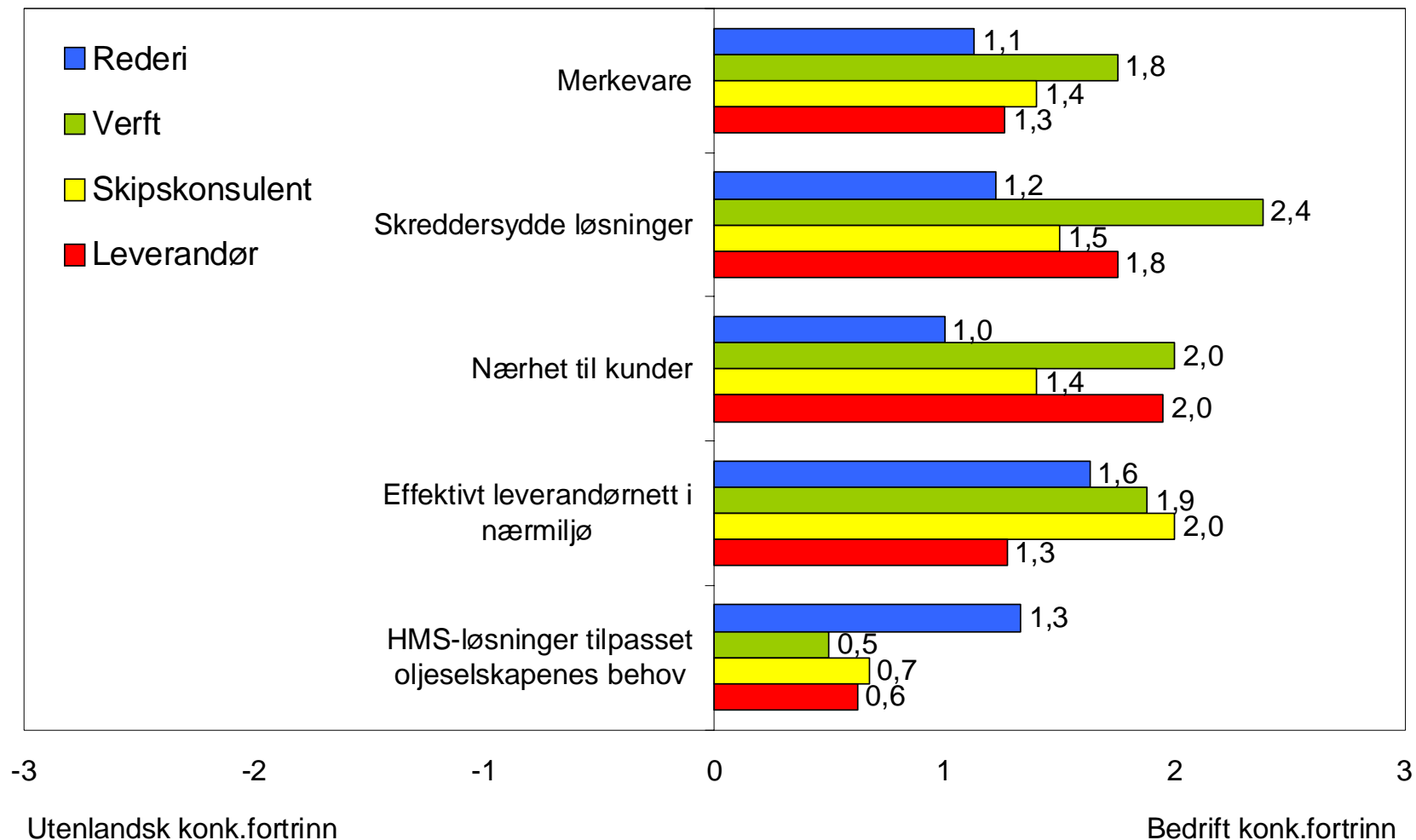
Strategier for overlevelse - Leverandører

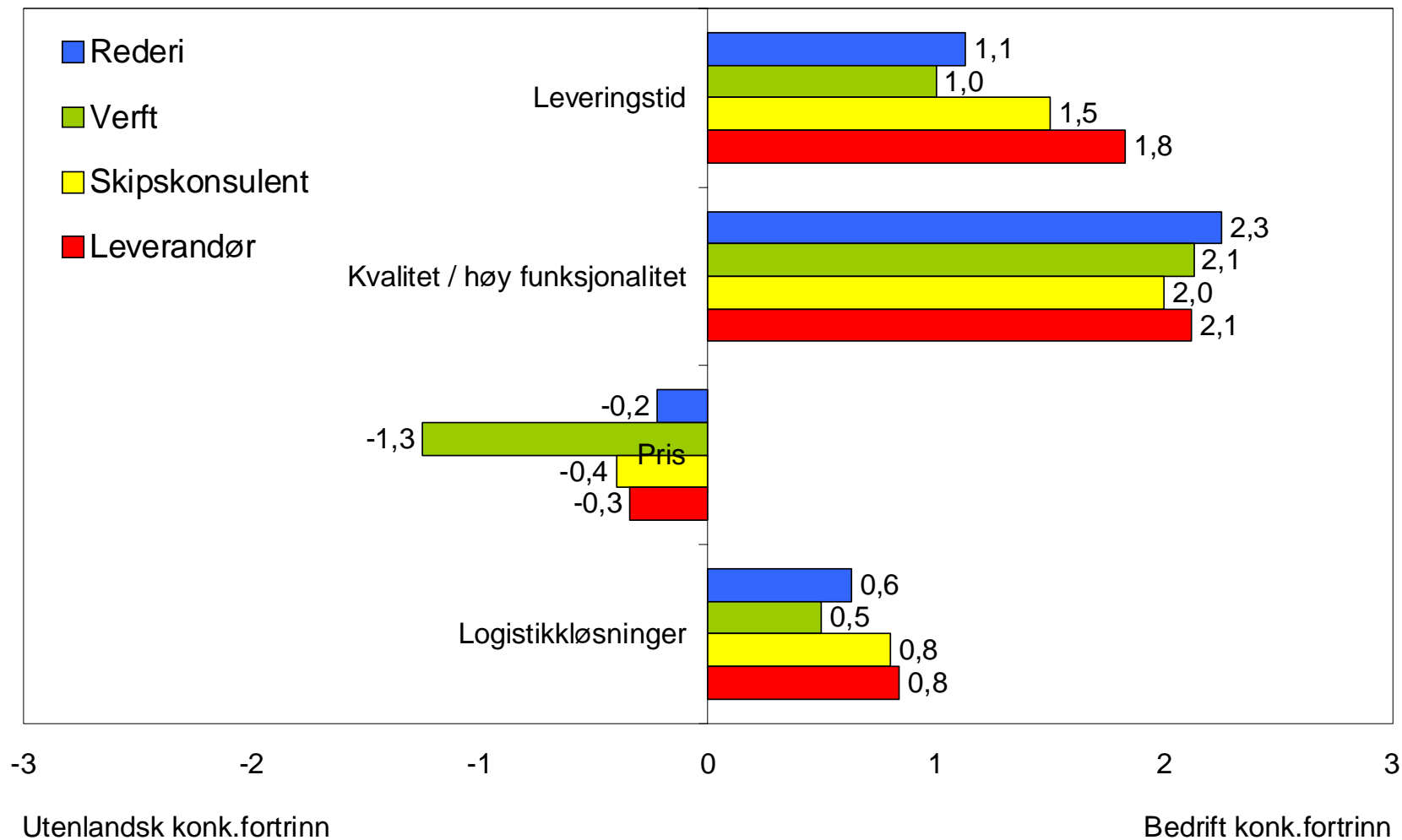
Viktigste strategi for leverandører

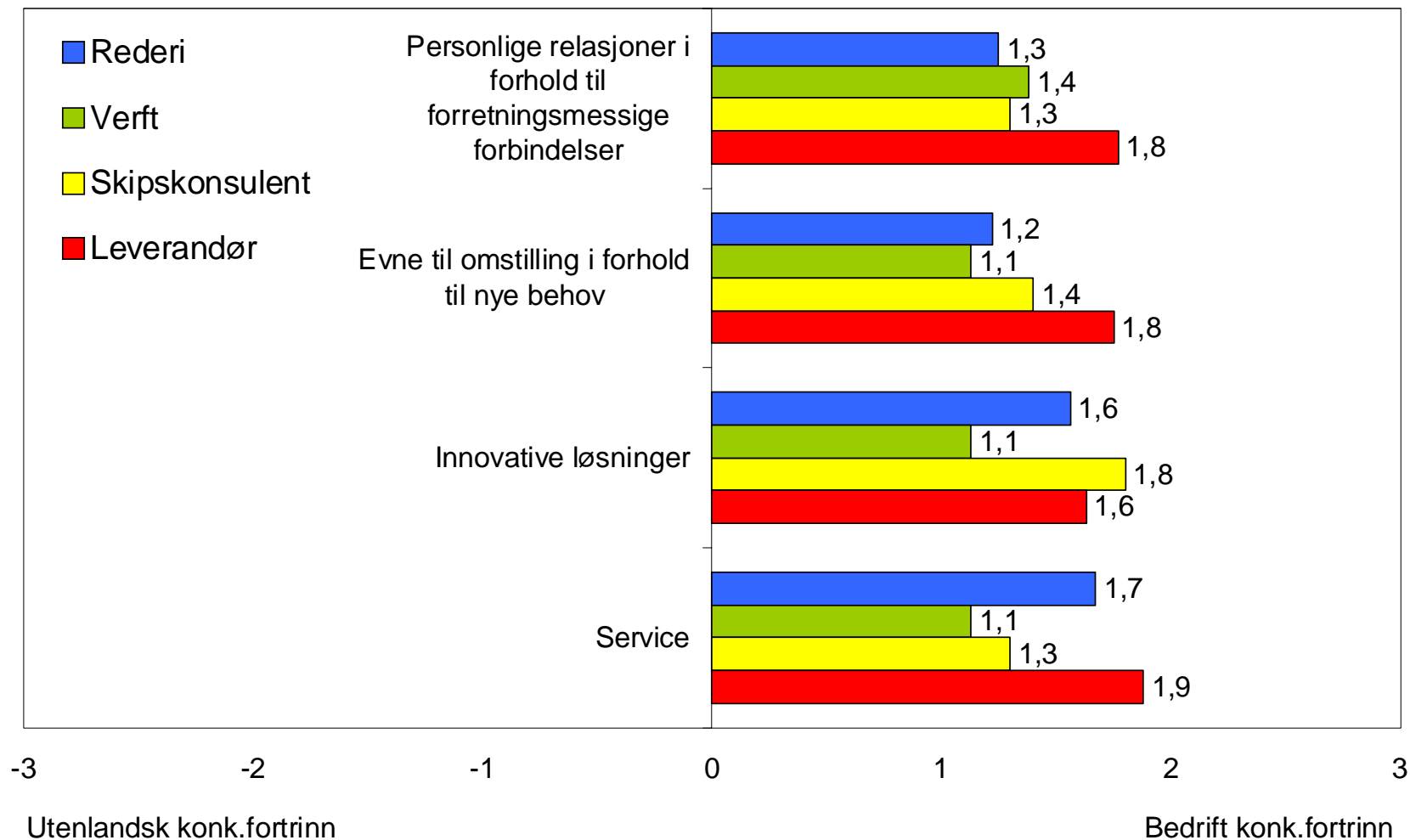
Komparative fortrinn (1)

Komparative fortrinn (2)

Komparative fortrinn (3)

Hovedkonklusjoner

- 2009 synes å bli et rimelig godt år økonomisk med rekordomsetning
- Klyngemekanismene synes å fungere rimelig godt gjennom finanskrisen
- Ordreservene krymper uten så store kanselleringer som fryktet
- Nye ordrer kan neppe forventes i større omfang i år og neste år
- Det mest sannsynlige scenariet kan være at ordreomfanget tar seg opp i 2011/12 som følge av fortsatt høy investeringsaktivitet i oljeselskapene
- Finansieringssystemet i samspillet mellom private og offentlige aktører blir den store utfordringen de nærmeste årene